

A lisztes berkenye kórokozói

Dr. Tuba Katalin – egyetemi docens, SoE,
Erdő- és Természeti Erőforrás-Gazdálkodási Intézet
Dr. Kelemen Géza – igazságügyi szakértő

**A kórokozók megjelenését minde-
nekelőtt az időjárási körülmények,
a tápnövény és a fertőző ágens hár-
mas egysége határozza meg.**

A lisztes berkenyét a baktériumok kö-
zül elsősorban az almatermésűek erví-
niás betegsége (*Erwinia amylovora*)
veszélyezteteti és mondhatni, kifejezet-
ten érzékeny rá. Ez az edénnyalábok-
kat megtámadó betegség hosszabb-rö-
videbb idő alatt gyakran a fák
pusztulásához vezet.

A legfontosabb tünetek a pásztor-
botszerűen görbült, elbarnult hajtások,
a baktériumokat tartalmazó nyálka-
cseppek, a fás részekben a sötétbarna,
csöppnyi lila színezettel bíró, besüppe-
dő kéregrészek.

Rendkívül gyorsan terjedő betegség-
ről van szó, kedvező körülmények kö-
zött egy nap alatt több tíz centiméter
hatol előre a hajtásban. E kórokozó
megjelenésének és felszaporodásának
előrejelzésére több módszer is létezik,
ezek egyikénél öt feltételt különítünk
el: 1. kinyílt virágok, 2. 18,3 °C feletti
hőfok-órák (ha azonban három egy-
mást követő napon a hőmérséklet 18,3
°C fok alatt marad, akkor a hőösszeg-
számítást újra kell kezdeni), 3. bármi-
lyen nemű 0,25 mm feletti csapadék,
4. átlagos napi hőmérséklet 15,6 °C fe-
lett és 5. a fertőző képlet jelenléte.

Mivel a lisztes berkenye május fo-
lyamán virágzik, ebben az időszakban,
ezek a körülmények gyakran együtte-
sen fennállnak, így a fertőzés fellépé-
sének esélye magas. Növényvédelmi
történeti adalékként álljon itt, hogy
2001-ben a lisztes berkenyék faiskolai
szaporítását be is tiltották Magyarorszá-
gon az ervíniás fertőzésre való fogé-
konysága miatt. Ez a szabályozás azon-
ban az EU-ba lépésünkkel egyidejűleg
megváltozott.

Látványos, gyakori betegség a liz-
tes berkenyéken a rozsdafertőzés. A
rozsdák kizárólag élő szöveteket tá-
madnak meg, és kifejlődésükhöz is
élénk anyagcseréjű, zöld részek szük-
ségesek. Miután gazdaváltós rozsdá-
gombáról (*Gymnosporangium tremel-*

1. ábra. Koronaszerű ecidiumok a fanyarka levelén

loides) van szó a tüneteket a közönsé-
ges boróka ágain, illetve a berkenyék
leveleinek fonákán lehet megfigyelni.
(Makroszkopikus megjelenésében a fa-
nyarka rozsdagombája [*Gymnosporan-
gium amelanchieris*] hasonló hozzá.)

A betegség a levelek korai hullá-
sát, ezzel egyidejűleg a fák legyengü-
lését idézi elő. A levél színén sárgás,
narancssárgás, vöröses, majd barnás
foltok, a fonákán koronaszerű ki-
emelkedések, ecidiumok (1. ábra)
alakulnak ki. A boróka idősebb ágain
a sárga-narancssárga teleutocsapok
fejlődnek ki.

A *S. aria* levelein két lisztharmat faj
(*Phyllactinia suffulta* f. *sorbi*, *Po-*

dosphaera aucuparia) is megtelepszik
(2. ábra) sanyargató betegséget okoz-
va. A *Phyllactinia* fajok inkább a leve-
lek fonákán, a *Podosphaera* fajok
inkább a színén képeznek fehér micé-
lium bevonatot.

A lisztes berkenye levelein jellem-
zően a nyár végi – ősz elejei fertőzé-
sek hatalmasodnak el, ami végül is sze-
rencsés abból a szempontból, hogy a
levélhullást legfeljebb egy-két héttel
hozhatják előrébb.

A levelek foltosodását okozó kór-
okozók közül meg kell említenünk a
Diplocarpon mespilit és az *Elsinoë
pyrit*. A diplokarponos fertőzés első-
sorban nedves nyarakon okoz a leve-

2. ábra. Lisztharmattal fertőzött fiatal hajtás és levél

3. ábra. *Diplokarponos* fertőzés a lisztes berkenye levelén

leken számtalan apró, barna, egynemű foltot (3. ábra).

Erősebb fertőzések esetén a foltok a hajtásokon és a vesszőkön is megfigyelhetők. A megbetegedés korai levélhullást idézhet elő. Az *Elsinoë* fertőzése esetén az apró foltokat ibolyás udvar szegélyezi, maguk a foltok lilásbarnák, erősebb fertőzése ugyanúgy korai levélhulláshoz vezethet.

A terméseken, esetleg a leveleken csapadékosabb nyarakon varas foltok is megfigyelhetők, amiket a *Venturia aucupariae* vagy a *V. tomentosae* nevű gomba okoz. A tünetek a lisztes berkenye termésén hasonlóak ahhoz, mint amit az almán és körtén is megfigyelhetünk.

Súlyos esetben a termés egészét beboríthatja a varas folt, illetve a levelek idő előtt lehullhatnak. A ventúriás va-

5. ábra. Borostás egyrétű tapló pusztulófélben lévő ágrészen

4. ábra. Szegett tekegomba termőtestei

rasodás fertőzésének a hűvösebb, csapadékosabb időjárási körülmények kedveznek a vegetációban.

A fás részekben két gyakoribb peritéciumos gombafajt kell megemlítenünk. A szegett tekegomba (*Biscogniauxia marginata*) a fák beteg, meggyengült ágain, törzsén telepszik meg.

Elsősorban a rózsafélék közé tartozó fákat fertőzi. Ez az egyesével vagy kisebb csoportokban képződő, lapos, illetve csészeszerű, a szélén kissé megemelkedő, sötét, tompa fényű termőtest a kérget átörve válik láthatóvá (4. ábra). A faanyagot fehérkorhasztva bontja.

A másik faj a *Nectria ditissima*, mely nem gyógyuló, egyre mélyülő sebeket okoz az ágakon és a fiatalabb törzsiken. A fertőzés helyén az ágak deformálódnak. Esetenként a *Nectria cinnabarina* narancssárga sztrómái is

megfigyelhetők a legyengült, beteg, frissen elpusztult ágakon.

A lisztes berkenyén a taplók közül gyakran megfigyelhető a vöröskorhasztó sárga gévagomba (*Laetiporus sulfureus*), az élő és holtfán egyaránt előforduló, fehérkorhasztó óriás bokrosgomba (*Meripilus giganteus*), az elhalt vagy a legyengült törzsön élő, szintén fehérkorhasztó tüskés tokegomba (*Pholiota squarrosa*) és a szaprofita jellegű egy-, ritkábban kétéves termőtestű borostás egyrétű tapló (*Trametes hirsuta*) (5. ábra).

Terméseit a madarak szívesen fogyasztják. Részben ezzel összefüggésben a fehér fagyöngy (*Viscum album*) különösen városi környezetben gyakran megtelepszik a lisztes berkenyék ágain. ✨